

*Каненберг-Сандул О. К.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КУЛЬТУРНИХ ПРАВ І СВОБОД НІМЕЦЬКИХ КОЛОНІСТІВ ПІВДНЯ УКРАЇНИ НАПРИКІНЦІ XVIII – XX СТ.

Анотація. Стаття присвячена дослідженню значущих прав, здобутих німецькими колоністами, що гарантували їм збереження власної самобутності, історичної пам'яті, традицій тощо. Еволюція урядової політики стосовно колоністів та курс на ліквідацію їх привілейованого правового становища не могли не позначитися на сфері освіти, зокрема на найбільш значущих правах, яких здобули німецькі колоністи, що гарантували їм збереження власної самобутності, історичної пам'яті, традицій тощо.

Ключові слова: правове становище німецьких колоністів, освіта німецьких колоністів, релігійна політика.

Постановка проблеми. В умовах незалежної української держави німецькі колоністи отримали об'єктивні можливості реальної етнічної самоідентифікації, гармонійного та органічного влиття спільно з іншими етносами в процес розбудови економіки, політичної сфери, освіти та духовності України.

Метою дослідження є виокремлення найбільш значущих прав, яких здобули німецькі колоністи, що гарантували їм збереження власної самобутності, історичної пам'яті, традицій тощо.

Виклад основного матеріалу. Гарантіями збереження себе як окремої національної спільноти для німецьких колоністів могли бути закріплення власної релігії, компактне проживання, використання рідної мови у побуті та ділових документах, розвиток традиційних сфер культури та мистецтва (література, живопис тощо).

У суспільній свідомості такий важливий складник етнічної ідентичності, як конфесійна приналежність, є найбільш невідповідним дійсним пріоритетам етнічних німців України. У сумарному рейтингу визначення суспільною думкою релігійної приналежності етнічних німців України на першому місці знаходиться православ'я, на другому – протестантизм, на третьому – католицизм.

В сучасних умовах необхідно враховувати досвід минулого, причому як позитивний, так і негативний, а також етносоціальні, господарські, культурні та релігійні особливості етносів, які проживають на території держави.

В релігійних громадах лютеран та менонітів у XVI – XVII ст. сформувалася власна система освіти, яка мала своєрідний характер та відповідала цілям і завданням цих релігійних груп. О. Берестень із цього приводу слушно зазначає: «Традиційно шкільна освіта займала одне з провідних місць в ієрархічній структурі суспільного життя менонітських громад, оскільки виступала як важливий елемент соціалізації, провідний носій базових етноконфесійних цінностей та соціальних норм спільноти, своєрідний суспільний міжпоколінний комунікатор, ефективний інструмент сталого впливу

громади на свідомість та поведінку підростаючого покоління» [1, с. 146].

Слід охарактеризувати освітню систему, що існувала в середовищі майбутніх переселенців. Ця система сформувалася у період Реформації і несла на собі відбитки вчень, що панували у тогочасну епоху. Головними її рисами стали:

1) загальна обов'язковість навчання усіх без винятку дітей шкільного віку. Уперше принцип обов'язкового здобуття освіти був закріплений у Веймарському шкільному статуті (1619 р.).

2) існував тісний зв'язок школи з громадою. Відсутність державної підтримки, що досить часто зумовлювалася конфліктами із центральною владою на ґрунті релігійної ворожнечі, штовхала населення до самоорганізації та мобілізації власних ресурсів на утримання освітніх закладів. [17, с. 63];

3) школи німецьких громад мали конфесійний характер і були тісно пов'язаними із церковними організаціями. Головна увага приділялася вивченню напам'ять катехізису, молитв, церковних гімнів та текстів з Біблії» [11, с. 215–216]. Керівництво школою здійснювалося безпосередньо з боку духовних старійшин.

Таким чином, на момент еміграції до Росії німецькі колоністи мали власну модель системи освіти, яка була органічно поєднаною із їх релігійними установами. Відповідно, під час переселення одним із актуальних питань ставало збереження традиційної моделі передачі знань та продовження її функціонування у новоутворених колоніях.

Проте аналіз перших нормативно-правових актів, які регулювали питання, пов'язані з правовим статусом колоністів, свідчить, що школа й освіта не стали предметом уваги царського уряду. У Маніфестах 1762 та 1763 років, а також у виданих на їх підставі підзаконних актах Канцелярії опіки іноземців, відсутні положення, в яких містилася б безпосередня згадка про систему шкільної освіти переселенців.

У перших нормативних актах освітні питання регламентувалися саме через норми, які закріплювали право колоністів на утримання священиків та будівництво релігійних споруд. Зважаючи на зазначений нами вище характерний зв'язок між церквою та школою у сільських громадах Німеччини, не було нічого дивного у тому, що держава досить часто сприймала ці дві установи як єдине ціле, тим паче, що подібна ситуація склалася і в самій Російській імперії, де церква виконувала в сільській місцевості не лише функції духовно-релігійного характеру, але й здійснювала освітню діяльність через систему церковно-приходських шкіл.

Водночас варто сказати, що самих колоністів серйозно турбувала проблема відсутності у Маніфесті 1763 р. дозволу на відкриття власних освітніх установ, тож під час перегово-

рів з представниками влади або організаторами переселення вони неодноразово порушували питання з приводу надання їм офіційних дозволів на збереження традиційної моделі освіти. Звертає на себе увагу той факт, що особи, які безпосередньо займалися підбором колоністів, чудово усвідомлювали необхідність запевнення переселенців у позитивному вирішенні справи [11, с. 189].

Таким чином, вищезазначене дозволяє говорити, що право на збереження власної моделі освіти було однією з головних потреб переселенців.

Говорячи про відсутність нормативного забезпечення діяльності шкільних закладів колоністів, варто також зазначити, що з боку держави не існувало і прямої заборони на організацію навчання за звичною для переселенців моделлю. Фактично, можна говорити про те, що держава розглядала шкільну систему колоністів як специфічне продовження закріпленого нею права на самоврядування та збереження церковної організації, а отже, відносила її до внутрішньої юрисдикції колоністів, яка не потребувала спеціального законодавства.

Внаслідок відсутності державного регулювання цієї сфери життя німецьких колоністів наприкінці XVIII – на початку XIX ст. розбудова освітньої системи здійснювалася з дотриманням класичних вимог, які сформувалися в регіонах, де проживали колоністи до початку переселення. Тотожність освітніх моделей у поселеннях в Німеччині та в колоніях на Півдні України відзначається багатьма дослідниками цієї проблематики [2, с. 26]. Типовим з цього погляду є висновок В. Васильчука, який стверджує: «Переселенці, які прибували на українські землі, перенесли на нове місце проживання зразки тієї школи і те ставлення до освіти, яке побутувало на їх батьківщині» [4, с. 134].

Право колоністів на будівництво власних шкільних закладів безпосередньо не було закріплено у нормативних актах, а отже, навіть будучи визначеним договором про переселення, не передбачало надання державного фінансування на будівництво шкільних приміщень. Зрозуміло, що у перший період переселення, коли проблема нестачі фінансових ресурсів позначалася на життєдіяльності усіх колоній Півдня України, колоністам доводилося економити на всіх витратах, у тому числі і на будівництві шкільних приміщень. Саме тому у багатьох колоніях діти часто займалися у молитовному будинку, в одному з порожніх будинків або вдома в учителя. Показовим є один приклад Молочанського округу, де заняття проводилися у приватному будинкові: «викладач у хатньому одязі, присьорбуючи чай, проводить «заняття» з учнями у досить неохайній хаті, один з учнів займається заколисуванням дитини вчителя, тоді як дружина викладача клопочеться по господарству, – і все це відбувається в одному приміщенні».

Однак навіть часткове вирішення проблеми місця навчання не вирішувало інших питань матеріального забезпечення освітнього процесу: освітлення та опалення приміщень, придбання паперу, чорнильниць, а найголовніше – підручників. Дефіцит навчальних матеріалів відчувався в усіх колоністських школах, тож непоодинокими були випадки, коли один підручник припадав на декількох учнів, а в навчальному процесі використовувалися морально застарілі посібники. Так, описуючи школу середини XIX ст., один із тогочасних дослідників зазначав, що вчитель використовував «підручник видання 1795 р.» [7, с. 10].

Прагнучі вирішити ці проблеми, колоністи встановлювали обов'язкові платежі у грошовій та натуральній формі на утримання школи. Однак виправити ситуацію вдалося лише на початку XIX ст., коли фінансове становище колоній покращилося.

Не менш складним завданням було знайти вчителя для нової школи. Через гостру нестачу кваліфікованих кадрів шкільними вчителями призначали людей із низьким рівнем знань, які володіли лише елементарними азами грамотності. Вчитель Молочанської менонітської округи Х. Герц зазначав: «Потреба змушувала брати у вчителі кого доведеться, тобто людей, які вміли читати й писати. Іноді брали ремісників, чоботарів, шевців, які у пошуках підробітків брались і за вчителювання». [19, с. 105]. Зрозуміло, що в таких ситуаціях абсолютно недоцільно було вести мову про якість викладання. Вчителі досить часто використовували учнів як підсобну робочу силу, вдавалися до тілесних покарань тощо.

Проблема відсутності вчительських кадрів у колоніях Півдня України значною мірою зумовлювалася відсутністю державної підтримки навчальних закладів колоністів. Винагород за викладання оплачувався виключно з бюджету колонії, а її розмір визначався самими колоністами. Як наслідок, при укладенні угод із вчителями колоністи намагалися зекономити – встановлювали сезонний графік роботи (викладали лише взимку, а навесні і восени – до початку та закінчення польових робіт), визначали мінімальний розмір оплати, замість коштів надавали можливість користуватися земельними угіддями або виплачували винагороду в натуральній формі. Так, на початку XIX ст. викладачі колоністських шкіл Курганського округу отримували зарплату за викладацьку діяльність від 60 до 180 крб на рік, а також безкоштовно забезпечувалися хлібом та паливом. Помітною була відсутність єдиного підходу до оплати викладацької роботи – в Ельзаській школі навчалось 60 осіб, і їх вчитель отримував 180 крб на рік, натомість його колега, що викладав у колонії Баден і навчав 70 дітей, – усього лише 60 крб на рік [6, арк. 72].

Внаслідок цього умови побуту і проживання вчителів були набагато гіршими порівняно з тим, що мали селяни-колоністи, тож ця посада не користувалася значним попитом.

Однак, незважаючи на вищезазначені труднощі, на середину XIX ст. колоністам вдалося розбудувати самобутню систему шкільної освіти, яка базувалася на принципові обов'язкової початкової освіти – на навчання направлялись усі діти віком від 7 до 14 років, а по закінченню школи проходили конформацію. Що особливо важливо було для колоністів – викладання у школах більшості предметів здійснювалося рідною для них німецькою мовою, а зміст програми шкільного курсу тісно поєднувався з релігійними настановами їхньої конфесії.

Покращання матеріального становища колоній дозволило розширити мережу навчальних закладів у першій половині XIX ст. У цей період простежується чітка тенденція щодо зростання кількості навчальних закладів. Так, у 1830 р. на Півдні України існувало 92 школи, а вже через 10 років тут нараховувалося близько 200 німецьких шкіл, зокрема: у Молочанському менонітському та Молочанському колоністському округах Таврійської губернії – відповідно 44 і 24 школи, у Маріупольському колоністському та Хортицькому менонітському округах Катеринославської губернії – 23 і 17 навчальних закладів [4, с. 134]. В окремих колоніях навіть спромоглися на організацію навчальних закладів вищого рівня, а саме – училищ. Так,

за ініціативною Й. Корніса у поселенні Орлов Молочанської округи Таврійської губернії було відкрито центральне одно-класне училище. Аналогічний освітній заклад було також відкрито у поселенні Гальштатт Херсонської губернії [3, с. 72].

Подібні процеси не могли не привернути уваги влади. Освітня система колоністів охоплювала дедалі більшу кількість осіб, ставала вагомим фактором збереження їх ідентичності, тож держава повинна була взяти під контроль її зміст та розвиток.

Перші нормативні акти, що мали на меті упорядкувати освітню діяльність, з'явилися у першій половині XIX ст. Провідною ідеєю у цих актах було підпорядкування навчальних закладів представникам католицької та протестантської церков. Так, указом від 25 жовтня 1819 р. керівництво школами і нагляд за вчителями покладалися на парафіяльних священників і консисторії того віросповідання, до якого належали мешканці колонії. Останні також повинні були визначати спрямування і зміст навчального процесу.

У багатьох радянських публікаціях, присвячених розвитку освіти у німецьких колоніях, передача шкільних закладів під церковний контроль розглядається як архаїчний крок, спрямований на боротьбу з вільнодумством шляхом насадження та закріплення релігійних догм. Дійсно, не можна заперечувати той факт, що в зазначений період державна політика у сфері освіти сприяла розширенню впливу церкви на навчальні заклади. Промовистим є факт призначення в 1816 р. міністром освіти обер-прокурора Святійшого Синоду О. Голіцина та перейменування Міністерства освіти на Міністерство духовних справ та народної освіти, яке повинно було забезпечити, аби «християнське благочестя стало основою істинного просвітництва» [5]. Водночас слід також визнати, що зафіксована у нормативних актах передача навчальних закладів до рук церковних установ не запровадила чогось нового у колоніях, а навпаки – лише юридично оформила ті відносини, які вже тривалий час існували на українських землях. Вже зазначалося, що німецькі школи першопочатково сформувалися під великим впливом релігійних установ, і значну роль у здійсненні просвітницької діяльності відігравали місцеві пастори та патери.

Важливе значення для реалізації права на освіту мало офіційне закріплення іншого поширеного в середовищі колоністів правила – обов'язкової початкової освіти. Вже у виданому в 1832 р. «Статуті євангелістсько-лютеранської церкви» до осіб, які досягли п'ятнадцяти років і підлягали конформації, пред'являлася вимога: «вміти читати та знати головні догмати і постанови церкви» [15]. У «Правилах про шкільне та катехізічне вчення у колоніях саратовських іноземних поселенців», затверджених Комітетом міністрів 5 березня 1840 р., що застосовувалися на українських землях, зазначалося, що кожен господар зобов'язаний віддавати до школи дітей семирічного віку з початку жовтня до кінця березня (пункт 5 Правил) [13]. Таким чином, у вищезазначених актах реалізовувався один із найбільш важливих принципів права на освіту – загальнообов'язковість і доступність навчання усіх верств населення. Нормативні акти гарантували соціальну відповідальність громади за малозабезпечених дітей, створювалися важелі заохочення до навчання здібних дітей шляхом матеріального стимулювання.

Еволюція урядової політики стосовно колоністів та курс на ліквідацію їх привілейованого правового становища, про який йшлося попередньо, не могли не позначитися на сфері освіти.

Підготовка до реформування системи освіти колоністів тривала ще з 1864 р. і супроводжувалася тривалими дискусіями між урядовими органами, які здійснювали контроль за навчальними закладами колоністів.

У рамках обраного курсу, починаючи з 80-х рр. XIX ст., приймається низка нормативно-правових актів, які перепідпорядковували німецькі навчальні заклади із різних відомств в управління Міністерству народної освіти (Далі – МНО).

Прийняті законодавчі акти посилювали державний вплив на освіту колоністів, фактично закріплюючи за МНО широкі права у сфері визначення напрямку та змісту освітнього процесу, натомість священникам протестантських та католицьких церков було залишено лише право наглядати за наданням релігійної освіти у школі.

Одним із перших кроків в обмеженні шкільної автономії колоністів стало встановлення більш жорстких вимог до кадрового забезпечення навчальних закладів та передання МНО низки контрольно-наглядових повноважень щодо вчителів у школах колоністів. Так, закріплювалася заборона на прийняття на роботу у навчальні заклади громадян іноземних держав, а ті, хто працював на момент переходу шкіл до відомства МНО, зобов'язані були прийняти російське громадянство.

Значна увага була приділена і новій системі управління німецькими школами. Зокрема, закріплення більш жорстких вимог до вчителів колоністських шкіл змусило владу розширити доступ колоністів до навчальних закладів, які займалися підготовкою викладацьких кадрів [13].

Одночасно планувалося обмежити і фінансову самостійність колоністських шкіл – стягнення сум на їх утримання передбачалося змінити, змусивши колоністів здавати місцевим фінансовим органам поземельний збір на утримання шкіл (на зарплату вчителю, сторожу, опалення, освітлення, ремонт шкільного приміщення). Отримані кошти повинні були перерозподілятися у відповідності до наказів державних органів, з урахуванням «лояльності» навчальних закладів та колоній [16, арк. 1].

Таким чином, завдяки одержавленню німецьких шкіл російському урядові вдалося взяти під контроль діяльність освітніх закладів у німецьких колоніях. Водночас, як справедливо зазначає Е. Плеська, подібні радикальні зміни не були належним чином підготовлені ані в матеріально-фінансовому, ані в адміністративному аспекті. Не було також проведено роботу з німецькою громадою, що в підсумку негативно позначилося на реформі та викликало опір німецького населення [12, с. 120].

Традиційно прийнято вважати, що рішення про переведення освітнього процесу на російську мову було викликано масовим незнанням колоністами державної мови. У багатьох дослідженнях наводяться приклади, коли чиновники виявляли значну кількість населення у колоніях, яка не вміла ані читати, ані писати російською мовою. Водночас слід зазначити, що вже у середині XIX ст., коли посилювалися внутрішньоміграційні процеси, почали розвиватися торговельно-економічні зв'язки між німецькими колоніями та населенням південноукраїнських губерній, цей підхід зазнав змін, і німці дедалі більшої уваги почали приділяти вивченню державної мови [20, с. 7].

Аналіз документів свідчить, що загалом рішення про впровадження курсу російської мови у навчальний процес було схвально зустрінуте багатьма колоністами, які розуміли небезпеку та незручності збереження мовного бар'єру з міс-

цевим населенням та владою. Відповідно до виданого урядом розпорядження від 18 березня 1892 р. викладання усіх навчальних дисциплін, окрім Закону Божого, мало здійснюватися винятково російською мовою [17, с. 105]. Революція 1905–1907 рр., яка поставила на порядок денний ряд питань національного характеру, змусила владу зробити ще ряд кроків, спрямованих на підвищення статусу німецької мови. Цього прагнули і самі колоністи, які у своїх клопотаннях до МНО ініціювали питання скасування указу від 24 лютого 1897 р. та вимагали повернення навчання німецькою мовою. Незважаючи на існування таких позицій, більшість представників німецькомовного населення країни пояснювала необхідність ухвалення такого рішення тим, що викладання російською мовою є малозрозумілим дітям і утруднює шкільне навчання. У результаті учні не мали можливості нормально підготуватися до конформації.

Зважаючи на вищезазначені аргументи, а також прагнучи забезпечити лояльність німецьких колоністів в умовах революційних потрясінь, царською владою 28 лютого 1907 р. було ухвалено рішення про надання дозволу викладати усі предмети, за винятком російської мови, історії та географії Росії, німецькою мовою [9, с. 196].

Висновки. Таким чином, на початковому етапі заходи російської влади були спрямовані на поліпшення знання російської мови, однак уже наприкінці XIX ст. розпочався відвертий процес русифікації німецьких навчальних закладів.

Розширенню культурних прав та свобод німецького населення Півдня України сприяв і Маніфест від 17 жовтня 1905 р., який проголосив свободу совісті, слова, зібрань і союзів» [14]. Реалізуючи положення цього маніфесту, німецькі громади розгорнули активну діяльність у сфері створення культурно-просвітницьких організацій та виданні німецькомовних періодичних видань.

Суттєво погіршилася ситуація з німецькомовними виданнями з початком Першої світової війни. В умовах боротьби з «німецьким засиллям» та «шпигуноманією», яка охопила російське суспільство та владу, німецька преса зазнала переслідувань та змушена була у більшості випадків припинити свою діяльність.

Література:

1. Берестень О. Розвиток системи початкової та середньої освіти менонітських колоніях Катеринославського повіту наприкінці XIX на початку XX ст. Історія і культура Придніпров'я: зб. наук. праць. Київ, 2009. С. 145–150.
2. Бобильова С.І. Система освіти в німецьких і менонітських колоніях Півдня України: становлення і розвиток (XIX початок XX ст.). Етнічна історія народів Європи: зб. наук. праць. Вип. 16. Київ: УНІСЕРВ, 2004. С. 22–28.
3. Бондарь С.Д. Секта менонитов в России (в связи с историей немецкой колонизации в России). Петроград: тип. В.Д. Смирнова, 1916. 207
4. Васильчук В. Розвиток освіти в німецьких поселеннях Катеринославщини, Херсонщини та Таврії (кін. XVIII – поч. XX ст.). Наукові зошити факультету Львівського у-нту. 2008. № 1. С. 131–1374.
5. Земляная Т.Б., Павлычева О.Н. Школьная реформа первой половины XIX века. Журнал научно-педагогической информации. 2011. № 2. URL: http://www.paedagogia.Ru/2011/6402/159zemlyana_yaravlicheva.
6. ДАОО. Піклувальний комітет про іноземних поселенців Південного краю Росії (1799–1876 рр.). Ф. 6. Оп. 1. Д. 2428 Переписка з

7. департаментом державного господарства, відомості про школи та учнів, які у них проходять навчання. 77 арк.
7. Кашин В. Поездка к барону Н.А. Корфу. Москва, 1871. С. 10.
8. Клаус А.А. Наши колонии: опыты и материалы по истории и статистике иностранной колонизации в России. Санкт-Петербург, 1869. 565 с.
9. О разрешении в школах бывших немецких колонистов преподавания на немецком языке. Циркуляр Одесского учебного округа. 1907. № 4. С. 195–198.
10. Очерки истории немцев и менонитов Юга Украины (конец XVIII – первая половина XIX в.) / под ред. С.И. Бобылевой. Днепр-петровск: АртПресс, 1999. 232 с.
11. Плеве И.Р. Немецкие колонии на Волге во второй половине XVIII века. Москва: междунар. союз нем. культуры, 2008. 3-е изд. 399 с.
12. Плесская-Зебольд Э.Г. Проблемы адаптации немцев в инонациональном окружении на примере реформирования немецких школ Одесского учебного округа (1803-1914 гг.). Российские немцы в инонациональном окружении проблемы адаптации, взаимовлияния, толерантности: мат. междунар. науч. конф. (г. Саратов, 14–19 сент., 2004 г.) / под ред. А.А. Германа. С. 117–125.
13. ПСЗРИ. Санкт-Петербург, 1893. Собр. 3. Т. 10. № 58958.
14. ПСЗРИ. Санкт - Петербург, 1908. Собр. 3. Т. 25. № 26803.
15. СЗРИ. Том 11. Часть 1. Уставы духовных дел иностранных исповеданий. Санкт-Петербург, 1857. 266 с.
16. ЦДДАУК. Ф. 442. Оп. 618. Спр. 194. 21 арк.
17. Черказьянова И.В. Передача немецких школ в Министерство народного просвещения: проблема взаимоотношений государства, церкви и общества. Российское государство, общество и этнические немцы: основные этапы и характер взаимоотношений (XVIII–XXI вв.): мат. XI междунар. науч. конф. (г. Москва, 13 нояб. 2006 г.). С. 136–151.
18. Черказьянова И.В. Школьное образование российских немцев. Санкт-Петербург: Б.и., 2004. 367 с.
19. Goertz H. The Molotschna settlement Winnipeg: CMBC, 1992. 250 p.
20. Klassen I.P. Die Insel Chortitza. Steinbach, Manitoba, 1979. 126 s.

Каненберг-Сандул О. К. Правовое регулирование культурных прав и свобод немецких колонистов Юга Украины в конце XVIII – XX ст.

Аннотация. Статья посвящена исследованию значимых прав, полученных немецкими колонистами, которые гарантировали им сохранение собственной самобытности, исторической памяти, традиций и тому подобное. Эволюция правительственной политики в отношении колонистов и курс на ликвидацию их привилегированного правового положения не могли не сказаться на сфере образования.

Ключевые слова: правовое положение немецких колонистов, образование немецких колонистов, религиозная политика.

Kanenberg-Sandul O. Legal status of the German colonists in the south of Ukraine in the end XVIII – XX century

Summary. The article is devoted to the study of the significant rights that were obtained by the German colonists, which guaranteed them the preservation of their own identity, historical memory, traditions, etc. The evolution of the government policy towards the colonists and the course to eliminate their privileged legal status, as discussed above, could not but affect the education sector. The most significant rights gained by the German colonists, which guaranteed them the preservation of their own identity, historical memory, traditions, etc.

Key words: German colonists, legal status of the German colonists, rights and privileges of the German colonists, formation of German colonists, religious politics.